

PROJEKT STANOWISKA RP

*przygotowany w związku z art. 7 ustawy z dnia 8 października 2010 r.
o współpracy Rady Ministrów z Sejmem i Senatem w sprawach związanych z członkostwem
Rzeczypospolitej Polskiej w Unii Europejskiej (Dz. U. Nr 213, poz. 1395)*

Dotyczy	Wniosek dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie należytej staranności przedsiębiorstw w zakresie zrównoważonego rozwoju oraz zmieniająca dyrektywę (UE) 2019/1937	
Data przekazania Polsce dokumentu przez instytucje UE	28 marca 2022 r.	
Sygnatura dokumentu	Komisja Europejska	COM(2022)071
	Numer międzyinstytucjonalny	2022/0051(COD)
Procedura decyzyjna	Zwykła procedura ustawodawcza	
Tryb głosowania w Radzie UE	Większość kwalifikowana	
Instytucja wiodąca	Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej	
Instytucje współpracujące	Ministerstwo Aktywów Państwowych Ministerstwo Finansów Ministerstwo Klimatu i Środowiska Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi Ministerstwo Rozwoju i Technologii Ministerstwo Sprawiedliwości Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji Ministerstwo Spraw Zagranicznych Urząd Komisji Nadzoru Finansowego Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów Urząd Zamówień Publicznych Kancelaria Prezydenta RP Kancelaria Prezesa Rady Ministrów (dział informatyzacja) Rządowe Centrum Analiz Rządowe Centrum Legislacji	
Data przyjęcia przez KSE	11 kwietnia 2022 r.	

I. Cel projektu aktu prawnego

Tło regulacji

Dyskusja na temat rozwoju praktyk odpowiedzialnego prowadzenia działalności biznesowej (*corporate social responsibility, responsible business conduct, CSR/RBC*) zmierza, w ostatnich latach, w kierunku wprowadzania regulacji, które mają wzmacniać dotychczasowe dobrowolne standardy odpowiedzialnego biznesu, takie jak m.in. Wytyczne OECD dla przedsiębiorstw wielonarodowych, Wytyczne ONZ dotyczące biznesu i praw człowieka, Norma ISO 26000, Dziesięć Zasad UN Global Compact i in.

Przykładem takich regulacji w UE są:

- dyrektywa 2014/95/UE zmieniająca dyrektywę 2013/34/UE w odniesieniu do ujawniania informacji niefinansowych i informacji dotyczących różnorodności przez niektóre duże jednostki oraz grupy,
- rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/821 z dnia 17 maja 2017 r. ustanawiające obowiązki w zakresie należytej staranności w łańcuchach dostaw unijnych importerów cyny, tantalu i wolframu, ich rud oraz złota pochodzących z obszarów dotkniętych konfliktami i obszarów wysokiego ryzyka,
- rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/2088 z dnia 27 listopada 2019 r. w sprawie ujawniania informacji związanych ze zrównoważonym rozwojem w sektorze usług finansowych.

Zagadnienie należytej staranności (*due diligence*) w działalności przedsiębiorstw w odniesieniu do praw człowieka zdefiniowane zostało w przyjętych w 2011 r. Wytycznych ONZ dotyczących biznesu i praw człowieka. W tym samym roku definicję należytej staranności, rozumianej jako proces oparty na analizie ryzyka, wprowadziła OECD w nowelizacji Wytycznych OECD dla przedsiębiorstw wielonarodowych.

Zgodnie z podejściem zaproponowanym przez ONZ i OECD należyta staranność jest procesem, który przedsiębiorstwa powinny przeprowadzać w celu identyfikacji faktycznych i potencjalnych negatywnych skutków prowadzonej przez siebie działalności, a także w celu zapobiegania negatywnym skutkom powstającym (lub mogącym powstać) w wyniku ich działalności (zarówno w podstawowej działalności przedsiębiorstwa, jak i w łańcuchu dostaw, a także w innych relacjach biznesowych) oraz łagodzenia tych negatywnych skutków.

W niektórych krajach, przyjęto (lub planuje się przyjąć) przepisy krajowe dotyczące należytej staranności w zakresie praw człowieka i ochrony środowiska. Jak dotąd w UE takie przepisy w zakresie należytej staranności wprowadziły FR i DE (oraz w państwach EOG – NO). BE, LU, NL i SE planują zrobić to w niedalekiej przyszłości, przy czym w NL funkcjonuje już bardziej szczegółowa ustawa dotycząca pracy dzieci.

W grudniu 2019 r. ponad 100 europejskich organizacji pozarządowych rozpoczęło kampanię wzywającą do wprowadzenia przepisów UE dotyczących należytej staranności w działalności przedsiębiorstw w zakresie poszanowania praw człowieka i ochrony środowiska.

W **kwietniu 2020 r.** Komisarz ds. Sprawiedliwości Didier Reynders ogłosił, że KE zobowiązuje się do wypracowania przepisów w zakresie obowiązkowej należytej staranności obejmującej kwestie poszanowania praw człowieka oraz ochrony środowiska w działalności przedsiębiorstw. Podstawą do rozpoczęcia prac legislacyjnych była analiza opracowana na zlecenie KE [Study on due diligence requirements through the supply chain](#) przedstawiająca cztery możliwe warianty regulacji.

10 marca 2021 r. Parlament Europejski (PE) i Rada wezwały KE do zaproponowania przepisów na szczeblu Unii nakładających międzysektorowe obowiązki w zakresie należytej staranności przedsiębiorstw (*Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 10 marca 2021 r. zawierająca zalecenia dla Komisji dotyczące należytej staranności i odpowiedzialności przedsiębiorstw (2020/2129(INL))*). Zgodnie z art. 225 Traktatu o funkcjonowaniu UE (TFUE) była to inicjatywa ustawodawcza PE.

Po długim oczekiwaniu i dwukrotnym przesuwaniu terminu ogłoszenia projektu dyrektywy, **23 lutego 2022 r.** Komisja Europejska (KE) przedstawiła wniosek dotyczący **dyrektywy w sprawie należytej staranności w zakresie zrównoważonego rozwoju przedsiębiorstw** (*Corporate Sustainability Due Diligence Directive, CSDDD*).

Bezpośrednio po ogłoszeniu projektu dyrektywy pojawiło się szereg głosów i komentarzy ze strony organizacji społeczeństwa obywatelskiego, jak i międzyrządowych międzynarodowych organizacji (ILO, OECD, OHCHR). W komentarzach podkreśla się wagę i znaczenie proponowanej regulacji, ale także wskazuje się na odstępstwa od projektu zaproponowanego przez PE i nie spełnienie pokładanych w dokumencie oczekiwań.

Cel regulacji

Przyjęcie przepisów regulujących kwestie związane z należyłą starannością przedsiębiorstw na szczeblu Unii ma się przyczynić do poprawy poszanowania praw człowieka i przestrzegania przepisów w zakresie ochrony środowiska. Przepisy te miałyby również zastosowanie do przedsiębiorstw z państw trzecich prowadzących działalność na rynku Unii.

Dotychczasowe dobrowolne działania przedsiębiorstw w zakresie należytej staranności oraz przepisy przewidziane w dyrektywie dotyczącej ujawniania informacji niefinansowych i informacji dotyczących różnorodności przez niektóre duże jednostki oraz grupy nie doprowadziły do poprawy sytuacji, jeśli chodzi o poszanowanie praw człowieka i wdrażanie przepisów w zakresie ochrony środowiska w poszczególnych sektorach.

W rezultacie zarówno na terytorium Unii, jak i poza jej granicami można zaobserwować negatywne efekty zewnętrzne działalności przedsiębiorstw. Działalność niektórych przedsiębiorstw unijnych miała związek z negatywnymi skutkami dla praw człowieka lub dla środowiska naturalnego, m.in. w ramach ich łańcuchów dostaw. Negatywne skutki działalności przedsiębiorstw obejmują, w szczególności:

- w odniesieniu do poszanowania praw człowieka: występowanie pracy przymusowej, pracy dzieci, nieodpowiednią ochronę bezpieczeństwa i zdrowia w miejscu pracy oraz wyzysk pracowników,
- w odniesieniu do kwestii związanych z wpływem na środowisko, np. emisje gazów cieplarnianych i zanieczyszczanie środowiska lub utratę różnorodności biologicznej i degradację ekosystemów.

Jednocześnie odpowiedzialne prowadzenie działalności przez przedsiębiorstwa ze wszystkich sektorów gospodarki ma kluczowe znaczenie dla pomyślnego przejścia przez Unię na neutralną dla klimatu i zieloną gospodarkę zgodnie z Europejskim Zielonym Ładem oraz dla osiągnięcia wyznaczonych przez ONZ celów zrównoważonego rozwoju, w tym celów w zakresie praw człowieka i środowiska.

Wiąże się to z koniecznością wdrożenia przez przedsiębiorstwa kompleksowych procedur należytej staranności pozwalających na ograniczanie ryzyk związanych z negatywnymi skutkami ich działalności dla poszanowania praw człowieka i dla środowiska, włączania aspektów związanych ze zrównoważonym rozwojem do ich systemów zarządczych i ładu korporacyjnego oraz osadzenia decyzji biznesowych w ramach uwzględniających kwestie związane z prawami człowieka, klimatem i wpływem na środowisko.

Planowana regulacja będzie miała wpływ na przyspieszenie zielonej transformacji i wzmocnienie ochrony praw człowieka w krajach Unii i poza nią. Szereg państw członkowskich wprowadziło już krajowe przepisy dotyczące należytej staranności, a także niektóre przedsiębiorstwa podjęły z własnej inicjatywy działania w tym zakresie. Istnieje jednak potrzeba wprowadzenia rozwiązań na większą skalę, które pozwolą zrealizować cele trudne do osiągnięcia przy założeniu dobrowolnych zobowiązań przedsiębiorstw.

Projekt dyrektywy zakłada wprowadzenie dla określonej grupy przedsiębiorstw obowiązkowej należytej staranności w zakresie zrównoważonego rozwoju w celu przeciwdziałania negatywnym skutkom działalności przedsiębiorstw dla poszanowania praw człowieka i kwestii środowiskowych.

Dla przedsiębiorstw te nowe przepisy mają przynieść pewność prawa i równe warunki działania. Konsumentom zaś i inwestorom zapewnić większą przejrzystość działalności przedsiębiorstw.

Projekt zakłada, że dyrektywa ustanowi ramy horyzontalne mające na celu wspieranie wkładu przedsiębiorstw działających na jednolitym rynku w poszanowanie praw człowieka i środowiska (zarówno w ich bezpośredniej działalności, jak i w łańcuchach dostaw) poprzez:

- identyfikację negatywnych dla poszanowania praw człowieka i kwestii środowiskowych skutków działalności przedsiębiorstw, zapobieganie tym negatywnym skutkom, łagodzenie tych negatywnych skutków oraz rozliczanie przedsiębiorstw z przeciwdziałania negatywnym skutkom,
- a także posiadanie w tym celu przez przedsiębiorstwa odpowiednich procedur zarządczych i systemów zarządzania oraz wdrażanie konkretnych działań.

W szczególności dyrektywa:

- 1) ma się przyczynić do udoskonalenia praktyk w zakresie ładu korporacyjnego, aby lepiej integrowane były w strategiach przedsiębiorstw procesy zarządzania ryzykiem w zakresie poszanowania praw człowieka i ryzyka wpływu na środowisko oraz procesy związane z łagodzeniem skutków działalności przedsiębiorstw dla poszanowania praw człowieka i kwestii środowiskowych, uwzględniając także ryzyka i skutki powstające w łańcuchach dostaw;
- 2) pozwoli uniknąć rozdrobnienia wymogów w zakresie należytej staranności na jednolitym rynku i zapewnić przedsiębiorstwom i interesariuszom pewność prawa w zakresie oczekiwań co do ich zachowania i zakresu spoczywającej na nich odpowiedzialności (*liability*);
- 3) zwiększy rozliczalność przedsiębiorstw za negatywne skutki prowadzonej przez przedsiębiorstwa działalności i zagwarantuje spójność zobowiązań spoczywających na przedsiębiorstwach w ramach już istniejących i planowanych inicjatyw UE w zakresie odpowiedzialnego prowadzenia działalności biznesowej (*responsible business conduct, RBC*);
- 4) poprawi dostęp do środków ochrony prawnej dla osób dotkniętych negatywnymi skutkami mającymi wpływ na kwestie poszanowania praw człowieka i kwestii środowiskowych, powstałych w wyniku działalności przedsiębiorstw;
- 5) będąc instrumentem horyzontalnym skupiającym się na procesach działalności biznesowej, mającym zastosowanie również do łańcucha dostaw, dyrektywa będzie uzupełniać inne obowiązujące lub proponowane działania, które bezpośrednio dotyczą niektórych konkretnych wyzwań w przeważającej mierze na terytorium Unii w zakresie zrównoważonego rozwoju lub mają zastosowanie w niektórych określonych sektorach.

KE proponuje uzyskanie powyższych celów poprzez:

- **ustanowienie przepisów dotyczących obowiązków przedsiębiorstw w zakresie należytej staranności dotyczących faktycznych i potencjalnych negatywnych skutków dla poszanowania praw człowieka i kwestii środowiskowych w odniesieniu do działalności**

własnej przedsiębiorstw, działalności jednostek zależnych oraz działalności w ramach łańcucha dostaw prowadzonej za pośrednictwem ustanowionych relacji biznesowych (art. 1),

- **ustanowienie przepisów dotyczących odpowiedzialności** za naruszenie obowiązku w zakresie należytej staranności (art. 1).

Podmioty objęte regulacją

Dyrektywa ma mieć zastosowanie do następujących przedsiębiorstw w UE (art.2):

Grupa 1

przedsiębiorstwa, które w ostatnim roku obrotowym, za który sporządzono roczne sprawozdanie finansowe, zatrudniały średnio ponad **500 pracowników**, a ich **przychody netto** ze sprzedaży w skali światowej **przekraczały 150 mln EUR**;

Grupa 2

przedsiębiorstwa, które nie osiągnęły progów określonych dla Grupy 1, ale **zatrudniały średnio ponad 250 pracowników** i w ostatnim roku obrotowym, za który sporządzono roczne sprawozdanie finansowe, **osiągnęły przychody netto w skali światowej w wysokości ponad 40 mln EUR, pod warunkiem, że co najmniej 50 % tych przychodów netto ze sprzedaży uzyskano w jednym lub kilku z następujących sektorów:**

- produkcja wyrobów tekstylnych, skór i wyrobów ze skór wyprawionych (w tym obuwia) oraz sprzedaż hurtowa wyrobów tekstylnych, odzieży i obuwia,
- rolnictwo, leśnictwo, rybołówstwo (w tym akwakultura), produkcja artykułów spożywczych oraz sprzedaż hurtowa produktów rolnych, żywych zwierząt, drewna, żywności i napojów,
- wydobycie surowców mineralnych niezależnie od miejsca ich wydobycia (w tym ropy naftowej, gazu ziemnego, węgla kamiennego, węgla brunatnego (lignitu), metali i rud metali, jak również wszystkich innych niemetalicznych surowców mineralnych i produktów z kamieniołomów), produkcja podstawowych wyrobów metalowych, innych produktów z niemetalicznych surowców mineralnych i gotowych wyrobów metalowych (z wyjątkiem maszyn i urządzeń) oraz handel hurtowy surowcami mineralnymi, podstawowymi i pośrednimi produktami mineralnymi (w tym metalami i rudami metali, materiałami budowlanymi, paliwami, chemikaliami i innymi produktami pośrednimi).

Dyrektywa będzie mieć również zastosowanie do **regulowanych przedsiębiorstw finansowych**, których definicja została przedstawiona w art. 3, lit. a), pkt iv).

W przypadku przedsiębiorstw finansowych łańcuch dostaw będzie się różnić od ogólnie przyjętej definicji i obejmować będzie jedynie działalność klientów otrzymujących pożyczki, kredyty i inne usługi finansowe oraz innych przedsiębiorstw należących do tej samej grupy, których działalność jest związana z daną umową. Łańcuch dostaw takich regulowanych przedsiębiorstw finansowych nie obejmuje MŚP, które otrzymują pożyczki, kredyty, finansowanie, ubezpieczenia lub reasekurację od takich podmiotów (kwestia wskazana w art. 3, lit. (g)).

Ponadto dyrektywa będzie mieć zastosowanie do przedsiębiorstw spoza Unii, które:

Grupa 1

przedsiębiorstwa, które odnotowały w Unii **przychody netto ze sprzedaży powyżej 150 mln EUR** w roku obrotowym poprzedzającym ostatni rok obrotowy;

Grupa 2

przedsiębiorstwa, które odnotowały w Unii **przychody netto ze sprzedaży w wysokości powyżej 40 mln EUR, ale nie więcej niż 150 mln EUR** w roku obrotowym poprzedzającym ostatni rok obrotowy, **pod warunkiem, że co najmniej 50 % przychodów netto ze sprzedaży w skali światowej odnotowano w co najmniej jednym z sektorów:**

- i) produkcja wyrobów tekstylnych, skór i wyrobów ze skór wyprawionych (w tym obuwia) oraz sprzedaż hurtowa wyrobów tekstylnych, odzieży i obuwia,
- ii) rolnictwo, leśnictwo, rybołówstwo (w tym akwakultura), produkcja artykułów spożywczych oraz sprzedaż hurtowa płodów rolnych, żywych zwierząt, drewna, żywności i napojów,
- (iii) wydobywanie surowców mineralnych niezależnie od miejsca ich wydobycia (w tym ropy naftowej, gazu ziemnego, węgla kamiennego, węgla brunatnego (lignitu), metali i rud metali, jak również wszystkich innych niemetalicznych surowców mineralnych i produktów z kamieniołomów), produkcja podstawowych wyrobów metalowych, innych produktów z niemetalicznych surowców mineralnych i gotowych wyrobów metalowych (z wyjątkiem maszyn i urządzeń) oraz handel hurtowy surowcami mineralnymi, podstawowymi i pośrednimi produktami mineralnymi (w tym metalami i rudami metali, materiałami budowlanymi, paliwami, chemikaliami i innymi produktami pośrednimi).

MŚP nie są bezpośrednio objęte proponowanymi przepisami, ale wprowadzenie ww. przepisów będzie miało w efekcie również oddziaływanie na sektor MŚP.

Rzeczowy zakres regulacji

Dyrektywa obejmuje:

- **negatywne skutki działalności przedsiębiorstw na poszanowanie praw człowieka**

Termin „negatywne skutki działalności przedsiębiorstw na poszanowanie praw człowieka” (*adverse human rights impact*) – wyjaśniony w art. 3, lit. (c) – oznacza negatywne skutki działalności przedsiębiorstw w odniesieniu do osób podlegających ochronie przed naruszeniem jednego z praw lub zakazów wymienionych w załączniku w części I, sekcja 1, zgodnie z konwencjami i traktatami międzynarodowymi (głównie dokumenty ONZ i MOP) wymienionymi w załączniku w części I, sekcja 2.

Dodatkowo w punkcie 21 załącznika w części I, sekcja 1 – wskazano na możliwość naruszenia zakazu lub prawa, których nie wymieniono w punktach 1-20 załącznika część I, sekcja 1, ale podlegają one ochronie na mocy dokumentów wymienionych w załączniku w części I, sekcja 2.

- **negatywne skutki działalności przedsiębiorstw w odniesieniu do kwestii środowiskowych**

Termin „negatywne skutki działalności przedsiębiorstw w odniesieniu do kwestii środowiskowych” (*adverse environmental impact*) – oznacza negatywne skutki działalności przedsiębiorstw w odniesieniu do kwestii środowiskowych wynikające z naruszenia jednego z zakazów i obowiązków sformułowanych w międzynarodowych konwencjach środowiskowych wymienionych w załączniku część II.

Dyrektywa **nie obejmuje negatywnych skutków działalności przedsiębiorstw dla zmian klimatu**. Porozumienie Paryskie z 2015 r. nie zostało wymienione w załączniku. Zagadnienie przeciwdziałania zmianom klimatu zostało opisane w art. 15, w którym regulacja zobowiązuje państwa członkowskie do zagwarantowania, aby określone przedsiębiorstwa przyjęły plan służący zapewnieniu, że model biznesowy i strategia przedsiębiorstwa są spójne z założeniami procesu przechodzenia na gospodarkę zrównoważoną. Taki plan musi być częścią długoterminowego zmiennego wypracowania dyrektorów,

jeśli przedsiębiorstwo stosuje taką formę wynagradzania. Klauzula przeglądowa obejmuje możliwe rozszerzenie w przyszłości zagadnienia należytej staranności na wpływ na klimat.

Koncepcja należytej staranności – kluczowe terminy

Koncepcja należytej staranności prezentowana w dyrektywie (art. 4) zgodna jest z wyjaśnieniem należytej staranności przyjętym w *Wytycznych OECD dotyczących należytej staranności w odpowiedzialnym prowadzeniu biznesu* (w polskiej wersji schemat na s. 22).

Kluczowe pojęcia to:

- łańcuch wartości (*value chain*) – art. 3, lit. (g),
- ustanowione relacje biznesowe (*established business relationships*) – art. 3, lit. (f),
- właściwe działania (*appropriate measure*) – art. 3, lit. (q).

Obowiązki przedsiębiorstw w zakresie należytej staranności sformułowano w art. 4-8:

- uwzględnianie kwestii należytej staranności w polityce przedsiębiorstw (art. 5),
- identyfikacja faktycznych i potencjalnych negatywnych skutków (art. 6),
- zapobieganie potencjalnym negatywnym skutkom (art. 7),
- wstrzymanie faktycznych negatywnych skutków (art. 8).

Mechanizm skargowy

Art. 9 dyrektywy przewiduje, że przedsiębiorstwa muszą wdrożyć procedury skargowe, umożliwiające osobom i organizacjom wymienionym w art. 9, ust. 2 złożenie skarg, jeżeli te osoby lub organizacje będą miały uzasadnione obawy dotyczące faktycznych lub potencjalnych negatywnych skutków działalności przedsiębiorstw dla poszanowania praw człowieka i kwestii środowiskowych w zakresie działalności głównej przedsiębiorstw, działalności ich jednostek zależnych oraz w ich łańcuchach dostaw.

Jednocześnie punkt 42 preambuły wskazuje, że korzystanie z mechanizmu skargowego czy mechanizmu zaradczego ustanowionego przez przedsiębiorstwo nie powinno uniemożliwiać skarżącemu korzystania ze środków ochrony prawnej przed sądem.

Obowiązek raportowania

Przedsiębiorstwa, które nie podlegają wymogom sprawozdawczym przewidzianym w art. 19a i 29a dyrektywy 2013/34/UE, będą przekazywały informacje dotyczące kwestii objętych dyrektywą CSDD poprzez publikowanie na swojej stronie internetowej sprawozdania rocznego (do 30 kwietnia każdego roku, obejmującego poprzedni rok kalendarzowy) w języku zwyczajowo używanym w sferze biznesu międzynarodowego.

Komisja przyjmie akty delegowane dotyczące treści i kryteriów tej sprawozdawczości.

Odpowiedzialność cywilna

Przedsiębiorstwa ponoszą odpowiedzialność za szkody (art. 22), jeżeli nie dopełniły obowiązków określonych w art. 7 i 8, co doprowadziło do powstania negatywnych skutków.

Dyrektywa przewiduje także specjalny reżim dla szkód powstałych pośrednio w relacjach biznesowych przedsiębiorstwa:

- przedsiębiorstwo nie będzie ponosić odpowiedzialności, jeśli wdrożyło umowne kaskadowe działania/procedury weryfikacyjne (*contractual cascading and proper verification measures*), chyba, że nierozsądne było oczekiwanie, że taki środek byłby odpowiedni do usunięcia lub wyeliminowania zakresu negatywnych skutków.

- punkt 57 preambuły:

Jeśli chodzi o szkody powstałe na poziomie ustanowionych pośrednich relacji biznesowych, odpowiedzialność przedsiębiorstwa powinna podlegać szczególnym warunkom. Przedsiębiorstwo nie powinno ponosić odpowiedzialności, jeśli wprowadziło określone środki w zakresie należytej staranności. Nie powinno jednak być zwolnione z odpowiedzialności w związku z wdrożeniem takich środków, jeśli nie można było racjonalnie oczekiwać, że faktycznie podjęte działania, w tym w zakresie weryfikacji przestrzegania przepisów, będą odpowiednio do tego, aby zapobiec tym niekorzystnym skutkom, złagodzić je, powstrzymać lub zminimalizować.

Przy ocenie zakresu odpowiedzialności cywilnej należy wziąć pod uwagę dokonane inwestycje i udzielone wsparcie kierunkowe, a także współpracę z innymi podmiotami w celu przeciwdziałania negatywnym skutkom.

Ochrona przed działaniami odwetowymi

Art. 23 przewiduje, że unijna dyrektywa o sygnalistach ma zastosowanie do zgłaszania wszelkich naruszeń dyrektywy CSDD oraz ochrony osób zgłaszających takie naruszenia.

Obowiązki dyrektorów

Art. 25, 26 przewidują, że dyrektorzy przedsiębiorstw mają obowiązek uwzględniania w swoich decyzjach konsekwencji dla poszanowania praw człowieka, zmian klimatu i środowiska.

Dyrektorzy mają obowiązek wdrożenia i nadzorowania działań w zakresie należytej staranności oraz przedstawiania sprawozdania na ten temat radzie nadzorczej, a także odpowiedniego modyfikowania strategii przedsiębiorstwa w zakresie należytej staranności.

Rola państwa, nadzór ze strony państwa, sankcje
--

Działania wspierające

Art. 14 przewiduje:

- wdrożenie przez państwa członkowskie **szeregu działań wspierających** dyrektywę (*accompanying measures*), takich jak specjalne strony internetowe, platformy lub portale w celu udzielania informacji przedsiębiorstwom i partnerom, z którymi przedsiębiorstwa utrzymują stałe relacje biznesowe w ramach łańcuchów dostaw, i wspierania ich w podejmowanych przez nie staraniach służących spełnieniu obowiązków wynikających z niniejszej dyrektywy,
- zwrócenie szczególnej uwagi na MŚP obecne w łańcuchach dostaw przedsiębiorstw, w tym także ew. udzielenie wsparcia finansowego dla MŚP w tym zakresie,
KE może uzupełnić środki wsparcia zapewnione przez państwa członkowskie w oparciu o istniejące działania UE w celu wspierania przestrzegania zasad należytej staranności w Unii i państwach trzecich oraz może wypracować nowe działania, w tym może ułatwić realizację wspólnych inicjatyw interesariuszy, aby pomóc przedsiębiorstwom w wypełnianiu ich obowiązków,
- przedsiębiorstwa mogą opierać się na projektach branżowych i inicjatywach z udziałem wielu interesariuszy w celu wsparcia realizacji swoich obowiązków, o których mowa w art. 5–11 dyrektywy, w zakresie, w jakim takie projekty i inicjatywy są odpowiednie, aby wspierać wypełnianie tych obowiązków,

- KE i państwa członkowskie mogą ułatwić rozpowszechnianie informacji dotyczących takich projektów lub inicjatyw i ich rezultatów. KE może wydać wytyczne dotyczące oceny adekwatności projektów branżowych i inicjatyw z udziałem interesariuszy.

Nadzór ze strony państwa

Państwa członkowskie na mocy dyrektywy (art. 17) będą zobowiązane powołać odpowiedni organ nadzorczy (lub organy nadzorcze).

Jeśli chodzi o przedsiębiorstwa spoza UE – właściwy będzie organ państwa UE, w którym przedsiębiorstwo ma swój oddział. Jeżeli przedsiębiorstwo nie ma oddziału na terenie UE albo ma ich kilka, organem właściwym będzie organ państwa, w którym przedsiębiorstwo spoza UE uzyskuje największą część przychodów netto.

Uprawnienia organów nadzorczych sformułowano w art. 18:

- **organ nadzorczy może wszcząć postępowanie wyjaśniające z urzędu** lub w związku z **uzasadnionymi obawami** (zgodnie z art. 19), jeżeli uzna, że posiada wystarczające informacje wskazujące na możliwe niewywiązanie się przez przedsiębiorstwo ze zobowiązań przewidzianych w przepisach krajowych przyjętych na podstawie dyrektywy,
- **organ nadzorczy może przeprowadzać inspekcje** (zgodnie z prawem krajowym państwa członkowskiego, w którym ma miejsce inspekcja, i po uprzednim ostrzeżeniu przedsiębiorstwa z wyjątkiem sytuacji, gdy uprzednie powiadomienie zmniejsza skuteczność inspekcji),
- jeżeli organ nadzorczy stwierdzi nieprzestrzeganie przepisów krajowych przyjętych na podstawie dyrektywy, wyznacza danemu przedsiębiorstwu odpowiedni termin na podjęcie działań zaradczych, o ile działania takie są możliwe,
- zgodnie z art. 20 i 22 podjęcie działań zaradczych nie wyklucza nałożenia sankcji administracyjnych lub pociągnięcia do odpowiedzialności cywilnej w przypadku szkód,
- w odniesieniu do osób zgłaszających naruszenia dyrektywy zastosowanie będą miały przepisy dyrektywy (UE) 2019/1937.

Organy nadzorcze będą mogły:

- nakazać zaprzestania naruszeń przepisów krajowych przyjętych na podstawie dyrektywy, powstrzymania się od ponownego podejmowania danego zachowania oraz podjęcia działań zaradczych,
- nałożyć kary pieniężne zgodnie z art. 20,
- wdrożyć działania tymczasowe w celu uniknięcia ryzyka poważnej i nieodwracalnej szkody.

Sankcje

Państwa członkowskie będą zobowiązane (art. 20) wprowadzić przepisy dotyczące sankcji, które muszą być skuteczne, proporcjonalne i odstrasżające.

W przypadku nałożenia kar pieniężnych ich wysokość zależeć ma od przychodów przedsiębiorstwa.

Wszelkie decyzje organów nadzorczych o nałożeniu sankcji z tytułu naruszenia przepisów dyrektywy podlegają publikacji przez państwa członkowskie.

W powiązaniu z sankcjami art. 24 znalazł się przepis stanowiący, że przedsiębiorstwa składające wnioski o wsparcie publiczne będą miały obowiązek złożenia oświadczeń, że nie zostały na nie nałożone żadne sankcje z tytułu niewywiązania się z zobowiązań wynikających z dyrektywy.

Powiązane dokumenty UE:

Raportowanie niefinansowe:

- dyrektywa 2014/95/UE zmieniająca dyrektywę 2013/34/UE w odniesieniu do ujawniania informacji niefinansowych i informacji dotyczących różnorodności przez niektóre duże jednostki oraz grupy (Dz.U. L 330 z 15.11.2014, s. 1). Dyrektywa w sprawie informacji niefinansowych wprowadziła zmiany w dyrektywie o rachunkowości, tj. w dyrektywie 2013/34/UE w sprawie rocznych sprawozdań finansowych, skonsolidowanych sprawozdań finansowych i powiązanych sprawozdań niektórych rodzajów jednostek, zmieniającej dyrektywę 2006/43/WE oraz uchylającej dyrektywy Rady 78/660/EWG i 83/349/EWG (Dz.U. L 182 z 29.6.2013),
- wniosek dotyczący dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady zmieniającej dyrektywę 2013/34/UE, dyrektywę 2004/109/WE, dyrektywę 2006/43/WE oraz rozporządzenie (UE) nr 537/2014 w odniesieniu do sprawozdawczości przedsiębiorstw w zakresie zrównoważonego rozwoju (COM(2021) 189 final),
- rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/2088 z dnia 27 listopada 2019 r. w sprawie ujawniania informacji związanych ze zrównoważonym rozwojem w sektorze usług finansowych (Dz.U. L 317 z 9.12.2019, s. 1).

Taksonomia i zrównoważone finansowanie wzrostu gospodarczego:

- rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/852 z dnia 18 czerwca 2020 r. w sprawie ustanowienia ram ułatwiających zrównoważone inwestycje, zmieniające rozporządzenie (UE) 2019/2088 (Dz.U. L 198 z 22.6.2020, s. 13).

Handel ludźmi:

- dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/36/UE z dnia 5 kwietnia 2011 r. w sprawie zapobiegania handlowi ludźmi i zwalczania tego procederu oraz ochrony ofiar, zastępująca decyzję ramową Rady 2002/629/WSiSW (Dz.U. L 101 z 15.4.2011, s. 1),
- dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/52/WE z dnia 18 czerwca 2009 r. przewidująca minimalne normy w odniesieniu do kar i środków stosowanych wobec pracodawców zatrudniających nielegalnie przebywających obywateli państw trzecich (Dz.U. L 168 z 30. 6.2009).

Minerały konfliktowe:

- rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/821 z dnia 17 maja 2017 r. ustanawiające obowiązki w zakresie należytej staranności w łańcuchu dostaw unijnych importerów cyny, tantalu i wolframu, ich rud oraz złota pochodzących z obszarów dotkniętych konfliktami i obszarów wysokiego ryzyka (Dz.U. L 130 z 19.5.2017, s. 1).

Wylesianie:

- wniosek dotyczący rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie udostępniania na rynku unijnym i wywozu z Unii niektórych towarów i produktów związanych z wylesianiem i degradacją lasów oraz uchylecia rozporządzenia (UE) nr 995/2010 (COM(2021) 706 final).

Zrównoważony charakter produktów wprowadzanych do obrotu na rynku:

- wniosek dotyczący rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie baterii i zużytych baterii, uchylającego dyrektywę 2006/66/WE i zmieniającego rozporządzenie (UE) 2019/1020 (COM(2020) 798 final),
- dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/125/WE z dnia 21 października 2009 r. ustanawiająca ogólne zasady ustalania wymogów dotyczących ekoprojektu dla produktów związanych z energią (Dz.U. L 285 z 31.10.2009, s. 10).

Praca przymusowa:

- komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady i Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie godnej pracy na całym świecie na rzecz globalnej sprawiedliwej transformacji i trwałej odbudowy, COM(2022) 66 final.

Spójność z następującymi politykami UE:
--

- Plan działania dotyczący gospodarki o obiegu zamkniętym,
- Unijna strategia na rzecz bioróżnorodności 2030,
- Strategia „Od pola do stołu”,
- Strategia w zakresie chemikaliów na rzecz zrównoważoności,
- aktualizacja nowej strategii przemysłowej z 2020 r.,
- Strategia finansowania transformacji w stronę gospodarki zrównoważonej.

Ponadto dyrektywa będzie uzupełniała unijne przepisy w **dziedzinie klimatu:**

- Europejskie prawo o klimacie,
- Pakiet „Gotowi na 55”,
- Wniosek dotyczący dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady zmieniającej dyrektywę 2003/87/WE ustanawiającą system handlu przydziałami emisji gazów cieplarnianych w Unii, decyzję (UE) 2015/1814 w sprawie ustanowienia i funkcjonowania rezerwy stabilności rynkowej dla unijnego systemu handlu uprawnieniami do emisji gazów cieplarnianych i rozporządzenie (UE) 2015/757 (COM(2021) 551 final),
- Wniosek dotyczący rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiającego mechanizm dostosowywania cen na granicach z uwzględnieniem emisji CO₂ (COM(2021) 564 final).

Dyrektywa jest zgodna z unijnymi politykami w zakresie **praw człowieka:**

- Wspólny komunikat do Parlamentu Europejskiego i Rady „Plan działania UE dotyczący praw człowieka i demokracji na lata 2020–2024” (JOIN(2020) 5 final),
- Komunikat Komisji „Strategia UE na rzecz praw dziecka” (COM(2021) 142 final),
- Komunikat Komisji „Strategia UE w zakresie zwalczania handlu ludźmi na lata 2021–2025” (COM(2021) 171 final).

II. Stanowisko RP

Polska administracja rządowa od szeregu lat aktywnie promuje standardy odpowiedzialnego biznesu podkreślając, że mówiąc o społecznej odpowiedzialności biznesu nie mamy na myśli filantropijnego czy sponsoringowego zaangażowania przedsiębiorstw w rozwój lokalnych społeczności czy inicjatyw. Takie podejście do prowadzenia biznesu było możliwe kilkanaście lat temu. Dzisiaj ten sposób myślenia bardzo się zmienił i powinniśmy przekonywać przedsiębiorstwa do wdrażania nowych modeli biznesowych i prowadzenia biznesu w sposób odwołujący się do zrównoważonego rozwoju oraz zaleceń organizacji międzynarodowych w tym zakresie.

Istnieją ważne powody, dla których przedsiębiorstwa powinny poważnie traktować swoje polityki w zakresie odpowiedzialnego biznesu. Odpowiedzialne podejście do zarządzania kwestiami społecznymi, środowiskowymi, poszanowania praw człowieka i przeciwdziałania korupcji podlegają m.in. badaniu przez inwestorów i mają wpływ na ich decyzje inwestycyjne. Wdrażanie działań wpisujących się w ideę zrównoważonego rozwoju pozytywnie oddziałuje na ograniczenie ich negatywnego wpływu na środowisko czy zmiany klimatu. Działania te powinny także wpisywać się w założenia Agendy 2030 i Celów na rzecz Zrównoważonego Rozwoju ONZ, a tym samym przyczynić się do ich realizacji. Wdrożenie przepisów omawianej dyrektywy przez przedsiębiorstwa może przyczynić się do zmiany ich podejścia oraz wprowadzenia zmian w funkcjonowaniu, które zagwarantują zrównoważony rozwój. Dotychczasowe działania administracji rządowej w odniesieniu do odpowiedzialnego prowadzenia działalności biznesowej obejmowały upowszechnianie międzynarodowych standardów odpowiedzialnego prowadzenia działalności biznesowej wypracowanych przez OECD, ONZ, MOP, UE oraz Radę Europy (RE) a także upowszechnianie wiedzy i informacji dotyczących raportowania niefinansowego oraz odpowiedzialnych łańcuchów dostaw. Na forum międzynarodowym, w ramach działań OECD, ONZ i KE prowadzonych jest obecnie szereg prac związanych ze standardami odpowiedzialnego biznesu. Dotyczy to zarówno prac nad nowymi regulacjami, jak i dokonywania przeglądów już istniejących standardów (w tym np. Wytycznych ONZ dotyczących biznesu i praw człowieka oraz Wytycznych OECD dla przedsiębiorstw wielonarodowych).

W Polsce platformą służącą do dialogu z interesariuszami w tym zakresie jest funkcjonujący od 2009 r. **Zespół do spraw Zrównoważonego Rozwoju i Społecznej Odpowiedzialności Przedsiębiorstw** (obecnie jako organ pomocniczy Ministra Funduszy i Polityki Regionalnej). Podstawowym zadaniem Zespołu jest tworzenie przestrzeni do dialogu i wymiany doświadczeń pomiędzy resortami administracji publicznej, partnerami społecznymi i gospodarczymi, organizacjami pozarządowymi i środowiskiem akademickim w zakresie rozwijania praktyk CSR/RBC na polskim rynku. Do zadań ww. Zespołu należy m.in. tworzenie rekomendacji w zakresie implementacji standardów CSR/RBC do polityk publicznych zgodnie z priorytetami rozwoju społeczno-gospodarczego określonego w średniookresowej strategii rozwoju kraju – Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju. Szczególną aktywnością ww. Zespołu są prace prowadzone przez powoływane w zależności od potrzeb grupy robocze.

Istotną rolę w promowaniu standardów OECD w zakresie odpowiedzialnego biznesu pełni **Krajowy Punkt Kontaktowy OECD** (KPK OECD) istniejący w strukturze administracji rządowej od 2016 r. (obecnie w MFIPR). Polski KPK OECD aktywnie uczestniczy w pracach Sieci KPK OECD funkcjonującej w 50 państwach wdrażających Wytyczne OECD dla przedsiębiorstw wielonarodowych. OECD organizuje dwa razy w roku spotkania przedstawicieli Sieci KPK OECD, zaś poszczególne KPK OECD składają do OECD roczne sprawozdania z działalności. Rolą KPK OECD jest promocja standardów RBC oraz rozpatrywanie zawiadomień dotyczących potencjalnych naruszeń Wytycznych OECD dla przedsiębiorstw wielonarodowych przez przedsiębiorstwa. Prowadząc sprawy wynikające z zawiadomień o potencjalnym naruszeniu Wytycznych OECD dla przedsiębiorstw wielonarodowych, KPK OECD dąży do wzmocnienia standardów odpowiedzialnego prowadzenia biznesu. Procedura postępowania przed polskim KPK OECD oparta jest o Część II Wytycznych OECD dla przedsiębiorstw

wielonarodowych: „Procedury wdrażania Wytycznych OECD dla przedsiębiorstw wielonarodowych” a jej ostatnia aktualizacja miała miejsce w październiku 2019 r.

W związku z powyższym przedstawionym tłem regulacji, jej celem oraz dotychczasowym zaangażowaniem Polski we wdrażanie standardów odpowiedzialnego prowadzenia działalności biznesowej **Rząd Rzeczypospolitej Polskiej pozytywnie odnosi się do zaproponowanego projektu dyrektywy w sprawie należytej staranności w zakresie zrównoważonego rozwoju przedsiębiorstw (Corporate Sustainability Due Diligence Directive, CSDDD) i celu wprowadzenia tej regulacji.**

Zaproponowany zakres przedsiębiorstw, które byłyby objęte regulacją wydaje się uzasadniony. Zgodnie z szacunkami KE wymogami dyrektywy objętych zostanie ok. 9 400 dużych przedsiębiorstw w skali UE oraz ok. 2 600 dużych przedsiębiorstw spoza UE.

Rząd Rzeczypospolitej Polskiej ma na uwadze pojawiające się głosy krytyczne organizacji społeczeństwa obywatelskiego wskazujące, że proponowane przepisy dotyczyć będą jedynie 0,2% przedsiębiorstw działających w UE. Zdaniem tych organizacji oznaczać to może, że ustawodawca europejski świadomie ignoruje wiele innych podmiotów, których działalność powoduje negatywne skutki dla poszanowania praw człowieka i kwestii środowiskowych. Rząd Rzeczypospolitej Polskiej nie zgadza się jednak z takim podejściem i stoi na stanowisku, że proponowane zmiany należy wdrażać stopniowo.

Dodatkowo, zaproponowane w drugiej grupie przedsiębiorstw objętych dyrektywą konkretne sektory są zgodne z promowanymi przez KPK OECD standardami OECD w zakresie należytej staranności wypracowanymi dla sektorów tekstylny-odzieżowy i obuwniczy, rolny-spożywczy, wydobywczy (w tym minerałów konfliktowych oraz przedsiębiorstw z branży przetwórstwa paliw kopalnych, ropy i gazu).

Rząd Rzeczypospolitej Polskiej stać będzie zatem na stanowisku, że nie należy rozszerzać zakresu podmiotów objętych dyrektywą (również w odniesieniu do wskazanych w projekcie konkretnych sektorów).

Jednocześnie Rząd Rzeczypospolitej Polskiej w zaproponowanym tekście dyrektywy dostrzega szereg kwestii, które będą wymagały dopracowania, uszczegółowienia lub zmian w trakcie negocjacji nad tekstem kompromisowym. Dotyczy to przede wszystkim wymienionych poniżej zagadnień.

1. **Pojęcia łańcucha dostaw/łańcucha wartości (*value chain*)** zdefiniowanego w art. 3, lit. (g), jako działalność związana z produkcją towarów lub świadczeniem usług przez przedsiębiorstwo, w tym opracowywanie produktu lub usługi oraz użytkowanie i usuwanie produktu, a także powiązaną działalność w ramach ustanowionych relacji biznesowych przedsiębiorstwa na wyższym i niższym szczeblu łańcucha dostaw.

Zastosowana w dyrektywie definicja opisuje „łańcuch wartości” w znaczeniu „łańcucha dostaw” stosowanego w praktyce biznesowej. Pomimo, że tak sformułowany „łańcuch wartości” w znaczeniu „łańcucha dostaw” pojawił się również w innych wypracowywanych obecnie przez KE dokumentach (np. w projekcie taksonomii społecznej) w przypadku dyrektywy CSDD **Rząd Rzeczypospolitej Polskiej będzie postulował zmianę w całym dokumencie terminu „value chain” na „supply chain”,** ponieważ dopiero wówczas będzie ono rozumiane jako na wskazanie na rzeczywiste operacje dokonywane w łańcuchu dostaw. Dlatego też w niniejszym dokumencie, dla właściwego zrozumienia intencji ustawodawcy, użyte zostało pojęcie łańcucha dostaw wszędzie tam, gdzie obecny projekt wskazuje na łańcuch wartości.

2. **Pojęcia ustanowionych relacji biznesowych (*established business relationships*)** zdefiniowanego w art. 3, lit. (f), jako relacje biznesowe, bezpośrednie lub pośrednie, które są trwałe lub zgodnie z oczekiwaniami będą trwałe, ze względu na ich intensywność lub czas trwania, i które nie stanowią nieistotnej lub jedynie pomocniczej części łańcucha wartości; w odróżnieniu od **relacji biznesowych (*business relationships*)** zdefiniowanych w art. 3, lit. (e), jako relacje z wykonawcą, podwykonawcą lub jakimkolwiek innym podmiotem prawnym, z

którym (i) przedsiębiorstwo zawarło umowę handlową lub któremu przedsiębiorstwo zapewnia finansowanie, ubezpieczenie lub reasekurację, lub (ii) który prowadzi działalność gospodarczą związaną z produktami lub usługami przedsiębiorstwa na rzecz lub w imieniu przedsiębiorstwa.

Rząd Rzeczypospolitej Polskiej będzie oczekiwał od KE szczegółowego wyjaśnienia wprowadzenia takiego rozróżnienia, pozwalającego na przedstawienie odpowiedniej argumentacji polskim przedsiębiorcom. Zakres tych definicji wpływać będzie na zobowiązania wynikające z art. 6 „Identyfikacja faktycznych i potencjalnych negatywnych skutków” (*Identifying actual and potential adverse impacts*). Należy również mieć na uwadze, że pojęcie ustanowionych relacji biznesowych znajduje zastosowanie jedynie w wybranych porządkach prawnych państw europejskich.

3. **Odpowiedzialności cywilnej** zdefiniowanej w art. 22, w którym mowa o tym, że przedsiębiorstwa ponoszą odpowiedzialność za szkody, jeżeli nie dopełniły obowiązków określonych w art. 7 i 8, co doprowadziło do powstania negatywnych skutków.

Wydaje się, że jest to pierwszy z dokumentów UE w zakresie odpowiedzialnego prowadzenia działalności biznesowej, w którym nie mówi się o „odpowiedzialności” przedsiębiorstw (*corporate responsibility*) a wprowadza się pojęcie „odpowiedzialności” (*liability*) i to dodatkowo ze wskazaniem na „odpowiedzialność cywilną” (*civil liability*).

Jednocześnie odpowiedzialność cywilna, nie oznacza tego, co jest rozumiane pod pojęciem środków zaradczych istotnych dla osób poszkodowanych w wyniku działalności przedsiębiorstw.

W kontekście „odpowiedzialności przedsiębiorstw” rozumianej jako „liability” oraz z uwagi na fakt, że projektowana dyrektywa przewiduje mechanizm sankcji w stosunku do podmiotów naruszających jej postanowienia – powstaje pytanie o możliwość potencjalnego wykorzystania tej kwestii w grze konkurencyjnej podmiotów objętych oddziaływaniem dyrektywy CSDD w celu wspierania przewagi konkurencyjnej podmiotów pochodzących z wybranych lokalizacji.

Ponadto, jeśli przepisy dyrektywy miałyby również zastosowanie do przedsiębiorstw z państw trzecich prowadzących działalność na rynku Unii, powstaje pytanie o skuteczność ewentualnych działań mających na celu skłonienie podmiotów spoza UE do przestrzegania wymogów regulacyjnych, czy też o prawdopodobieństwo ewentualnego pokrywania kosztów związanych z dyrektywą „obciążeń regulacyjnych” przez władze państw, z których pochodzą takie „podmioty z państw trzecich”, które stawiąby podmioty z UE w relatywnie niekorzystnym położeniu.

Rząd Rzeczypospolitej Polskiej wyrazi swoje zaniepokojenie w odniesieniu do rzeczywistej efektywności zaproponowanego w dyrektywie zakresu odpowiedzialności przedsiębiorstw.

Ponadto **Rząd Rzeczypospolitej Polskiej dostrzega:**

4. **Brak wskazania** w części dyrektywy, w której opisywana jest spójność z politykami UE **na dokumenty istotne z punktu widzenia sektora rolno-spożywczego** – długoterminową wizję dla obszarów wiejskich UE – w kierunku silniejszych, lepiej skomunikowanych, odpornych i zamożnych obszarów wiejskich do 2040 r.
5. **Brak wskazania na przepisy związane** z dbałością o środowisko naturalne w wymiarze **zagwarantowania dobrostanu zwierząt** gospodarskich oraz zagwarantowania prawa do istnienia zwierzętom dziko żyjących. Dotyczy to w szczególności działalności przedsiębiorstw i zobligowania ich do uwzględnienia powyższych zasad w kontekście zrównoważonego rozwoju.

Kwestia dobrostanu zwierząt została uregulowana w szeregu aktów prawnych. Na poziomie unijnym kwestie te reguluje przede wszystkim Traktat o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej oraz szeregu dyrektyw.

Jednocześnie, w opinii **Rządu Rzeczypospolitej Polskiej** dopracowania lub wyjaśnienia będą wymagały następujące terminy lub sformułowania zastosowane w projekcie dyrektywy:

- 1) pojęcie **umownych kaskadowych działań/procedur weryfikacyjnych (*contractual cascading and proper verification measures*)** – zastanawiające jest jak zaproponowane rozwiązania miałyby funkcjonować w praktyce biznesowej;
- 2) **pojęcie „obligations of means”** wskazane w pkt 15 preambuły;
- 3) **sposób publikowania sprawozdań przedsiębiorstwa** (pkt 44 preambuły) – w zakresie zasadności odniesienia się w motywie nie do całej grupy podmiotów podlegających obowiązkowi sprawozdawczości w oparciu o dyrektywę 2013/34/UE, lecz do tych, które zgodnie z dyrektywą 2013/34/UE realizują obowiązek sprawozdawczości również odnośnie kwestii dotyczących zrównoważonego rozwoju;
- 4) **kwestia ujednoczonej definicji pojęcia „company”** – (art. 3, lit. (a)), należałoby ujednoczyć te kwestie i wprowadzić jedną definicję przedsiębiorstwa w ramach dyrektywy;
- 5) **jednolita definicja pojęcia należytej staranności (*due dilligence*)** – art. 4. W dyrektywie pojawia się jedynie określenie, że państwa członkowskie powinny zapewnić, że przedsiębiorstwa będą stosować należyłą staranność w odniesieniu do poszanowania praw człowieka i kwestii środowiskowych w ramach działań z art. 5 – 11. Pojęcie „należytej staranności” zdefiniowane w taki sposób może prowadzić do problemów interpretacyjnych ze strony interesariuszy;
- 6) zagadnienie sposobu **wdrożenia procedury zażaleń z tytułu naruszeń due dilligence** i obowiązek ustanowienia organu na poziomie przedsiębiorstwa, które miałyby zajmować się tego rodzaju kwestiami – zwłaszcza dla przedsiębiorstw zatrudniających poniżej 500 pracowników (art. 9);
- 7) **kwestia języka raportów wskazana w art. 11**, w którym mowa jest o tym, że sprawozdanie roczne przedsiębiorstwa powinny publikować w języku „zwyczajowo używanym w sferze biznesu międzynarodowego”. Wydaje się, że to zagadnienie powinno być pozostawione do wyboru państwom członkowskim – wówczas na poziomie ustawy transponującej dyrektywę PCz mogłyby wskazać, że raporty powinny być publikowane w języku narodowym oraz że zaleca się również publikację raportów w języku angielskim.

Warto odwołać się do ustaleń państw członkowskich odnoszących się do ustaleń językowych zaprezentowanych w podejściu ogólnym Rady do projektu Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady zmieniającej dyrektywę 2013/34/UE, dyrektywę 2004/109/WE, dyrektywę 2006/43/WE oraz rozporządzenie (UE) nr 537/2014 w odniesieniu do sprawozdawczości przedsiębiorstw w zakresie zrównoważonego rozwoju (*państwo członkowskie może wymagać publikacji sprawozdania z działalności i sprawozdania z atestacji jednostki dominującej w języku akceptowanym przez państwo członkowskie sprawujące nadzór nad jednostką zależną zwolnioną z obowiązku sprawozdawczości w zakresie zrównoważonego rozwoju*). Wskazane jest zachowanie spójności w zakresie języka raportów.

- 8) kwestia **corocznego aktualizowania polityki „due dilligence”** – dla przedsiębiorstw może być to nadmiernie obciążające. Aktualizowanie polityki powinno być wymagane jedynie w sytuacji, kiedy nastąpią istotne zmiany;
- 9) definicja **„independent third-party verification”** – mając na względzie weryfikację informacji odnoszących się do zgodności organizacji bądź części jej łańcucha dostaw z wymaganiami ochrony środowiska, warto przywołać umocowanie prawne stanowiące podstawę prawną regulującą funkcjonowanie podmiotów realizujących tego rodzaju usługi. Przykładowo, w rozporządzeniu PE i Rady (WE) 1221/2009 jest mowa o „weryfikatorze środowiskowym”, co oznacza:

- a) jednostkę oceniającą zgodność, określoną w rozporządzeniu (WE) nr 765/2008, lub dowolny związek lub grupę takich jednostek, które uzyskały akredytację zgodnie z przepisami niniejszego rozporządzenia; lub
- b) każdą osobę fizyczną lub prawną albo każdy związek lub grupę takich osób, które otrzymały licencję na dokonywanie weryfikacji i walidacji zgodnie z przepisami niniejszego rozporządzenia”.

W projekcie Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady zmieniającej dyrektywę 2013/34/UE, dyrektywę 2004/109/WE, dyrektywę 2006/43/WE oraz rozporządzenie (UE) nr 537/2014 w odniesieniu do sprawozdawczości przedsiębiorstw w zakresie zrównoważonego rozwoju mowa jest o „niezależnym dostawcy usług atestacyjnych” – co oznacza jednostkę oceniającą zgodność, akredytowaną zgodnie z rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 765/2008.

Mając na uwadze konieczność zapewnienia wiarygodności systemu weryfikacji danych sprawozdawczych, pojęcie „*independent third-party verification*” wymaga doprecyzowania;

- 10) w art. 10 „**Monitoring**” warto przywołać gotowy i gwarantujący wiarygodność instrument monitorowania oddziaływania organizacji na środowisko, jakim jest **system ekzarządzania i audytu (EMAS)**, którego funkcjonowanie reguluje rozporządzenie Parlamentu i Rady (WE) nr 1221/2009 z dnia 25 listopada 2009 r. w sprawie dobrowolnego udziału organizacji w systemie ekzarządzania i audytu we Wspólnocie (EMAS), uchylające rozporządzenie (WE) nr 761/2001 oraz decyzje Komisji 2001/681/WE i 2006/193/WE. Jest to instrument dobrowolny i możliwy do wdrożenia również przez organizacje spoza UE.

W ramach systemu EMAS przedsiębiorstwo zobowiązane jest do corocznych audytów wewnętrznych oraz audytu weryfikacyjnego przeprowadzanego przez niezależny podmiot zwany weryfikatorem środowiskowym. EMAS ponadto zobowiązuje do corocznej publikacji aktualizacji deklaracji środowiskowej, co zapewnia automatyczną realizację zobowiązania z art. 11 projektowanej dyrektywy.

Mając powyższe na uwadze warto rozważyć ujęcie ulg regulacyjnych lub uproszczeń obciążeń dla organizacji uczestniczących w EMAS w ramach zapisów projektowanej dyrektywy, zgodnie z deklaracją zawartą w art. 44 rozporządzenia (WE) 1221/2009;

- 11) sposób **ustalenia wysokości kary finansowej** za niedostosowanie się przedsiębiorstwa do przepisów dyrektywy, tak aby sankcja była efektywna, proporcjonalna i odstrasżająca (art. 20). Należy zastanowić się, czy nie byłoby wskazane ustalenie pewnych ram kar finansowych oraz zasadności ich przyznawania;
- 12) **wolność zrzeszania się i prawo do strajku** – zgodnie z art. 153 ust. 5 TFUE leżą poza kompetencją UE. Dlatego też ważne jest, aby dyrektywa CSDD nie formułowała nowych praw w tych obszarach, a raczej przywoływała prawa, które są sformułowane w przytoczonych w aneksie umowach międzynarodowych. Może to czasem oznaczać konieczność wyboru między różnie sformułowanymi prawami w różnych umowach.

Rząd Rzeczypospolitej Polskiej dostrzega również inne kwestie przedstawione w projektowanej dyrektywie, które mogą w praktyce sprawiać trudności przedsiębiorcom:

- stopień znajomości zagadnień należytej staranności wśród polskich przedsiębiorców – dla niektórych przedsiębiorców zrozumienie nowych przepisów może stanowić pewną trudność. Warto mieć na uwadze, że ich wdrażanie będzie długofalowym procesem,
- wdrażanie należytej staranności przez przedsiębiorstwa prowadzące swoją działalność w wielu krajach, także poza UE – gdy wpływ na ich działalność mają także inne przepisy, obowiązujące w danym kraju. Rozwiązywanie problemów i efektywna realizacja działań będzie możliwa i

skuteczna, jeśli zagadnienia należytej staranności będą miały charakter globalny (zaangażowanie każdego państwa),

- istnieje prawdopodobieństwo, że kraje bardziej zaawansowane pod względem zrównoważonego rozwoju zdecydują się wdrożyć szersze, bardziej pożądane regulacje, podczas gdy inne zdecydują się pozostać przy bardzo ograniczonym podejściu. Może to spowodować wzrost rozbieżności i niepewności, jeśli chodzi o praktyki biznesowe w UE związane ze zrównoważonym rozwojem,
- dyrektywa nie wskazuje szczegółowo konkretnych działań, jakie przedsiębiorstwa będą musiały podjąć, aby zapobiec zidentyfikowanym negatywnym skutkom lub je złagodzić. Może to potencjalnie prowadzić do niepewności prawnej oraz stanowić problem z punktu widzenia egzekwowania przepisów, jeśli strony trzecie będą próbowały wnosić roszczenia o odszkodowanie przeciwko przedsiębiorstwom.

W trakcie negocjowania finalnego kształtu dyrektywy CSDD ważne będzie odpowiednie sformułowanie **przepisów dotyczących organu/organów nadzoru zaproponowanego w projekcie dyrektywy w art. 17 i 18**. W tym zakresie **Rząd Rzeczypospolitej Polskiej będzie podążał za rozwiązaniami akceptowalnymi dla większości Państw UE**, stojąc na stanowisku, że jeśli konieczne będzie powołanie takiego organu kontrolnego to:

- powinien być to jeden organ, powoływany ustawą transponującą dyrektywę do porządku krajowego,
- ustawa powinna przewidywać również mechanizm społecznej kontroli tego organu nadzoru,
- ponadto organ ten powinien korzystać z dotychczasowych doświadczeń KPK OECD oraz wniosków płynących z prowadzonych przed KPK OECD postępowań dotyczących zawiadomień o potencjalnych naruszeniach przez przedsiębiorstwa Wytycznych OECD dla przedsiębiorstw wielonarodowych.

III. Uzasadnienie stanowiska RP

Proponowana regulacja jest ściśle powiązana z zaleceniami dotyczącymi należytej staranności wypracowanymi w 2018 r. przez OECD (*Wytyczne OECD dotyczące należytej staranności w odpowiedzialnym prowadzeniu biznesu*), jak również wytycznymi OECD w zakresie należytej staranności w łańcuchach dostaw adresowanymi do następujących sektorów: tekstylny-odzieżowy i obuwniczy, rolno-spożywczy, wydobywczy i tzw. sektora minerałów konfliktowych oraz sektora finansowego.

Polska administracja rządowa aktywnie promuje wymienione wyżej standardy OECD poprzez funkcjonujący w Ministerstwie Funduszy i Polityki Regionalnej KPK OECD. Do zadań KPK OECD należy przede wszystkim upowszechnianie standardów OECD w RBC oraz prowadzenie postępowań w związku z zawiadomieniami o potencjalnym naruszeniu przez przedsiębiorstwa *Wytycznych OECD dla przedsiębiorstw wielonarodowych*. Szczegóły na temat zadań i aktywności KPK OECD są dostępne na stronie KPK OECD prowadzonej równoległe w języku polskim i angielskim (<https://www.gov.pl/web/fundusze-regiony/krajowy-punkt-kontaktowy-oecd>) oraz w broszurze również dostępnej na stronie KPK OECD. Większość z wymienionych powyżej standardów OECD z inicjatywy KPK OECD zostały przetłumaczone na język polski. Z punktu widzenia proponowanej regulacji duże znaczenie ma m.in. polska wersja językowa [Wytycznych OECD dotyczących należytej staranności w odpowiedzialnym prowadzeniu biznesu](#).

Tematyka należytej staranności w obszarze praw człowieka została uwzględniona również w przyjętym przez Radę Ministrów w dniu 8 października 2021 r. *Krajowym Planie Działania na rzecz wdrażania Wytycznych ONZ dotyczących biznesu i praw człowieka na lata 2021-2024* (KPD).

W KPD wskazano m.in., że ze względu na planowane na poziomie UE zmiany legislacyjne w zakresie należytej staranności w obszarze praw człowieka i kwestii środowiskowych oraz w zakresie raportowania niefinansowego obejmującego m.in. także raportowanie zagadnień należytej staranności – problematyka ta będzie uwzględniana w ramach prac grup roboczych Zespołu do spraw Zrównoważonego Rozwoju i Społecznej Odpowiedzialności Przedsiębiorstw.

Jeśli chodzi o działania administracji rządowej odnośnie do projektu dyrektywy w sprawie należytej staranności przedsiębiorstw i odpowiedzialności przedsiębiorstw, planuje się kontynuację powyższych działań. Przestrzeń do rozmów na temat projektu dyrektywy będą zarówno działania podejmowane przez KPK OECD, specjalnie w tym celu organizowane spotkania ekspertów, webinaria oraz odpowiednie strony internetowe, jak również działania prowadzone przez Grupy robocze Zespołu do spraw Zrównoważonego Rozwoju i Społecznej Odpowiedzialności Przedsiębiorstw.

11 stycznia 2022 r. Rada Ministrów przyjęła Politykę zakupową państwa na lata 2022-2024, która koncentruje się na trzech priorytetach – rozwój potencjału MŚP, profesjonalizacja oraz zrównoważone i innowacyjne zamówienia publiczne. W priorytecie zrównoważonych i innowacyjnych zamówień publicznych uwzględniono kwestie społeczne w zakresie udzielania i realizacji zamówień takie jak, m. in. przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom np. handlu ludźmi do pracy przymusowej.

Polska, w zakresie przeciwdziałania handlowi ludźmi, wdrożyła szereg kompleksowych działań, których celem jest m. in. sprawne diagnozowanie przypadków handlu ludźmi, stały monitoring tego zjawiska, zapewnienie wsparcia i ochrony ofiarom, przeprowadzanie szkoleń czy proponowanie zmian legislacyjnych. Istnieje skoordynowany system wsparcia i opieki ofiar handlu ludźmi zapewniający specjalistyczną ofertę pomocy i jednolity tryb postępowania w takich przypadkach. Działania mające na celu zwalczanie i zapobieganie handlowi ludźmi uwzględnia *Krajowy Plan Działań przeciwko Handlowi Ludźmi na lata 2022-2024*.

Uzasadnienie stanowiska wobec zakresu aktów wykonawczych i delegowanych

Proponowany akt delegowany do projektowanej dyrektywy dotyczyć będzie standardu sprawozdawczości w zakresie należytej staranności w odniesieniu do poszanowania praw człowieka i kwestii środowiskowych (art. 11).

1. Ocena skutków prawnych

Transpozycja projektowanej dyrektywy do porządku krajowego będzie wymagała stworzenia nowych regulacji w systemie prawa krajowego.

Poprzez funkcjonowanie projektowanych w dyrektywie CSDD rozwiązań należy także spodziewać się wzrostu świadomości i znajomości przez przedsiębiorców innych dokumentów tzw. miękkiego prawa międzynarodowego, jakimi są Wytyczne ONZ dotyczące biznesu i praw człowieka oraz Wytyczne OECD dla przedsiębiorstw wielonarodowych.

2. Ocena skutków społecznych

Wdrożenie projektowanej dyrektywy z całą pewnością wpłynie na zmianę postaw społecznych zarówno przedsiębiorców, jak i innych interesariuszy. Procedury należytej staranności wymagać będą przyjęcia przez przedsiębiorstwa szczegółowych polityk w zakresie poszanowania praw człowieka i oraz polityk środowiskowych. Nowoczesne modele biznesowe zmierzające w kierunku gospodarki zrównoważonej zakładają właściwe relacje pomiędzy wzrostem gospodarczym, dbałością o środowisko oraz jakością życia. W praktyce biznesowej sprowadza się to do zastosowania odpowiednich procedur pozwalających na zapobieganie naruszeniom praw człowieka w działalności przedsiębiorstw, promocję odpowiedzialnego podejścia do prowadzonej działalności i podkreślanie swojej roli lidera nie tylko w dążeniu do realizacji zysków – ale również we właściwym podejściu do pracowników, klientów, podwykonawców oraz zasobów naturalnych.

W wyniku konsultacji projektu dyrektywy z partnerami społecznymi wpłynęła opinia Ogólnopolskiego Porozumienia Związków Zawodowych, które z zadowoleniem przyjmuje długi oczekiwany projekt

regulacji prawnej w tym zakresie. Zdaniem OPZZ projekt, pomimo wielu pozytywnych elementów, nie spełnia podstawowych oczekiwań OPZZ. OPZZ przedstawił w piśmie do Ministra Funduszy i Polityki Regionalnej szereg zastrzeżeń do projektu. Zdaniem OPZZ Komisja m.in. nie uwzględniła kluczowego apelu o rozszerzenie zakresu podmiotowego dyrektywy na wszystkie przedsiębiorstwa i wprowadzenie surowych zasad należytej staranności korporacyjnej w zakresie zrównoważonego rozwoju. W projekcie brak jest propozycji Parlamentu Europejskiego, które wzmacniały pozycję związków zawodowych w procesie należytej staranności i wprowadzały obowiązek prowadzenia z nimi konstruktywnych negocjacji.

3. Ocena skutków gospodarczych

Choć dyrektywa ma mieć zastosowanie do grupy dużych podmiotów, to jej skutki ekonomiczne będą systemowo znacznie wyższe niż sugerowałyby odsetek objętych nią przedsiębiorstw z uwagi na znaczenie tej grupy podmiotów dla gospodarek poszczególnych krajów członkowskich oraz gospodarki UE. W związku z tym, istotne jest, aby implementacja dyrektywy nie wpłynęła na zniekształcenie funkcjonowania mechanizmów rynkowych w Unii Europejskiej i w poszczególnych krajach członkowskich.

Równocześnie należy uwzględnić możliwość wystąpienia sytuacji, w której proponowana regulacja – poprzez stwarzanie określonych obciążeń regulacyjnych mogłaby stanowić dla „mniejszych” podmiotów sygnał zniechęcający je do uzyskiwania „efektu skali” w prowadzonej przez nie działalności. Projektowane przepisy mogą mieć duży wpływ na MŚP, które chcą kontynuować współpracę z większymi przedsiębiorstwami. Większość MŚP nie dysponuje obecnie odpowiednimi systemami i procedurami, aby sprostać wymogom projektu dyrektywy. Mało realne wydaje się też oczekiwanie, by przedsiębiorstwa europejskie były w stanie kontrolować całe łańcuchy dostaw na całym świecie. Istnieje ryzyko, że duże przedsiębiorstwa mogą przerzucić obowiązek odpowiedniej organizacji procesu produkcyjnego na MŚP jako dostawców.

4. Ocena skutków finansowych

Strona polska popierać będzie rozwiązania nie powodujące wzrostu wydatków lub zmniejszenia dochodów jednostek sektora finansów publicznych, w tym budżetu państwa, w stosunku do wielkości wynikających z obowiązujących przepisów.

Wdrożenie odpowiednich procedur należytej staranności przez przedsiębiorstwa może pociągać pewne skutki finansowe. Jednakże w ocenie długofalowej przedsiębiorcy powinni dostrzec korzyści płynące z nakładów poniesionych na wdrożenie procedur należytej staranności w odniesieniu do poszanowania praw człowieka i kwestii środowiskowych – jak choćby zmniejszenie ryzyka dyskryminacji czy innych naruszeń praw człowieka wskutek działalności przedsiębiorstwa oraz zmniejszenia ryzyka negatywnych skutków prowadzonej działalności w odniesieniu do negatywnego wpływu na środowisko naturalne.

IV. Informacja w sprawie zgodności projektu aktu z zasadą pomocniczości

Zgodnie z zasadą pomocniczości na poziomie unijnym regulowane powinny być wyłącznie kwestie, w których osiągnięcie zakładanego celu przez regulacje na poziomie krajowym jest niemożliwe lub nieefektywne. Mając na uwadze cele niniejszej dyrektywy oraz fakt, że Rzeczpospolita Polska nie wdrożyła dotychczas krajowego prawa dotyczącego należytej staranności w działalności przedsiębiorstw w odniesieniu do poszanowania praw człowieka i kwestii środowiskowych należy uznać, że w zasada pomocniczości zostanie zachowana.

V. Przedstawiciel Rządu upoważniony do prezentowania stanowiska

Pan Grzegorz Puda, Minister Funduszy i Polityki Regionalnej